

Omaishoidon tuki 1.5.2006 alkaen Halsua, Kaustinen ja Veteli

Vuoden 2006 alusta tuli voimaan laki omaishoidon tuesta (937/2005). Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojensa puitteissa. Perusturvalautakunta vahvistaa omaishoidontuen myöntämisperusteet säännösten sallimissa rajoissa. Kunta päättää mm. hoitopalkkioluokkien määrän ja kriteerit.

Omaishoito on vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidontuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu vanhuksen, vammaisen tai sairaan saamista tarvittavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoitolain 3 § sisältää omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset.

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi tarvitsee kotioiloissa hoivaa ja huolenpitoa.
2. Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla.
3. Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
4. Omaishoito on yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
5. Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteilta siellä annettavalle hoidolle sopiva.
6. Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Hoitopalkkio

Omaishoidon tuki muodostuu kolmesta osasta, joita ovat omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio, hoidettavalle järjestettävät tarvittavat palvelut ja hoitajaa tukevat palvelut.

Lakisääteiseen omaishoidon tukeen sisältyy aina rahana suoritettava hoitopalkkio.

Omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella.

Uudessa laissa on ainoastaan kaksi vähimmäispalkkioluokkaa; 300 ja 600 euroa. Muista palkkioluokista ja kriteereistä kunta voi päättää lain sallimissa rajoissa.

Hoitajalle maksettavan hoitopalkkion vähimmäismäärä nousi vuoden 2006 alusta 300 euroon kuukaudessa.

Lakisääteistä vähimmäispalkkiota voidaan alentaa, jos

- asiakkaalle on myönnetty henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli 7 tunniksi päivässä
- omaishoidon tarve on vuorokauden aikana vähäistä

- siitä sovitaan hoitajan kanssa ja se tapahtuu hänen toivomuksesta/tilanteesta (esim.eläkkeet)
- hoidettavan hoidon turvaaminen vaatii runsaasti sosiaali- ja terveystaloudellisia tukipalveluita/omaishoitajan hoidon lisäksi.

Maksuttomana myönnettävien tukipalveluiden käyttö laskee hoitopalkkiota pääsääntöisesti alempaan maksuluokkaan, kuitenkin niin, että rahallinen hoitopalkkio säilyy aina vähimmäispalkkioluokassa(300€).

Hoitopalkkio on vähintään 600 euroa kuukaudessa, jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole tältä ajalta vähäistä suurempia tuloja, oikeutta sairaskorvauslain mukaiseen erityishoitorahaan eikä oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Siirtymävaiheen kestoa ei ole laissa tarkasti määritelty, hoidon keston voidaan kuitenkin arvioida olevan noin puoli vuotta, useissa tapauksissa vähemmän. Hoidon tarve voi myös jatkua raskaan siirtymävaiheen jälkeen. Tällöin omaishoidontuesta tehdään uusi päätös. Hoidon tarpeen muuttuessa toistaiseksi voimassa olevaa omaishoidonsopimusta tulee tarkistaa tarvittavilta osin.

Omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta toimitetaan ennakonpidätys. Pääsääntö on, että omaishoidon tuen hoitopalkkio otetaan tulona huomioon muita sosiaali-tuloja myönnettäessä samalla tavalla kuin muutkin tulot, esimerkiksi palkkatulot. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisissa eläkelaisissa (549/2003).

Sovelletut hoitopalkkio luokat 1.5.2006 lukien:

Omaishoidontuen myöntämisen lähtökohtana on, että hoidettava tarvitsee laitoshoidon korvaavaa ympärivuorokautista tai päivittäin sitovaa henkilökohtaista hoitoa tai huolenpitoa, jotta hän selviytyy päivittäisistä toiminnoista. Omaishoidontuen piiriin kuuluviksi tehtäviksi ei kuitenkaan katsota pelkästään kodinhoidollisia tehtäviä: esimerkiksi ruoanlaitto, siivous, pyykkihuolto tai asiointi.

Hoitopalkkioluokka	Hoidettavan toimintakyky	Hoidon sitovuus
I) 300€	Arviointi RAVA-toimintakykymittarilla. Rava- indeksin arvo 2-3	Paljon päivittäistä hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa tarvitsevat henkilöt. Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa. Hoito ja huolenpito on jatkuvaa ympärivuorokautisesti sitovaa. Yöllä avuntarve voi olla satunnaista, jolloin hoidettava saa avun hoitajaltaan turvapuhelimen välityksellä, ellei hoitaja asu samassa taloudessa. Hoidon sitovuus on verrattavissa palveluasumiseen tai tehostettuun kotihoitoon. Tuen ulkopuolelle jäävät ne asiakkaat, joiden avuntarve kohdistuu pelkästään asiointiin ja kodinhoitotehtäviin.

II) 450€	Arviointi RAVA-toimintakykymittarilla. Rava- indeksin arvo 3-4.02	Runsaasti päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt. Hoidettava tarvitsee apua, valvontaa ja huolenpitoa useissa eri henkilökohtaisissa toiminnoissa. Hoidettava ei kykene itsenäiseen asumiseen, mutta voi olla vammastaan tai sairaudestaan huolimatta noin kaksi tuntia päivässä yksin. Hoidettava tarvitsee hoitajan apua vuorokauden eri aikoina. Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi tehostettu palveluasuminen vanhusten palvelutalossa tai autettu asuminen vammaisten palveluyksikössä.
III) 600€		Jatkuvaa ympärivuorokautista runsasta hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat erityisen vaikea vammaiset tai sairaat henkilöt. Hoidettava tarvitsee apua, valvontaa ja huolenpitoa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoidettava asuu hoitajan luona, eikä hoidettavaa voi jättää ilman valvontaa. Hoitotyö edellyttää hoitajan kokopäiväistä työpanosta ja hoitovastuuta ympärivuorokauden. Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi pysyvä laitoshoido, sairaalahoito tai vaikeasti vammaisille tarkoitettu autettua asumista antava asumisyksikkö. Omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Omaishoitajalla edellytetään olevan voimavaroja ympärivuorokautisen hoidon toteuttamiseen.

Hoitopalkkion maksaminen vapaiden ja keskeytysten ajalta

Sitovaa hoitotyötä tekevien lakisääteiset vapaat ja alle vuorokauden mittaiset virkistysvapaat eivät vähennä hoitopalkkion määrää.

Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy omaishoitolain mukaan kuukauden kuluttua.

Omaishoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy seitsemän (7) vuorokauden kuluttua.

Hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovitut intervalli- jaksot eivät keskeytä hoitopalkkion maksamista, mutta voivat vaikuttaa sen suuruuteen.

Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan keskeytyksistä kuukausittain perusturvatoimistoon siihen laaditulla lomakkeella.

Palvelut ja niistä perittävät maksut hoitajalle ja hoidettavalle

Omaishoidon tuki sisältää hoitopalkkion rinnalla tarvittavat palvelut hoidettavalle, mutta omaishoidon tukea ei voida myöntää yksinomaan palveluina. Täydentäviä palveluita ovat esim. apuvälinepalvelut, kotipalvelut ja kotisairaanhoido, tukipalvelut ja lyhytaikainen laitoshoido.

Omaishoidon tuen palkkion ohella myönnettyistä palveluista peritään normaalit asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaiset sekä kunnan päättämät maksut, ellei asiakkaan hoitosopimuksessa ja/tai hoito- ja palvelusuunnitelmassa toisin sovita.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatusta säännöllisestä vuorohoidosta ei peritä maksua ensimmäisiltä seitsemältä (7) vuorokaudelta. Ylimeneviltä päiviltä peritään normaalit hoitopaikkakohtaiset maksut.

Hoitajan lakisääteisen vapaapäivän ajaksi järjestettävistä palveluista voi hoidettavan maksettavaksi tulla enintään 9 euroa.

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa ja hoidettavan hoidon järjestäminen vapaan aikana

Sitovaa hoitotyötä tekevällä omaishoitajalla on oikeus lakisääteiseen vapaaseen, joka on kaksi vuorokautta yhtä kalenterikuukautta kohden. Kunta voi tehdä omaishoitosopimuksen myös hoitajan kanssa, jolla hoidon sitovuus on vähäisempää ja jolla ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen.

Vähäiset keskeytykset hoitotyössä eivät poista sitovaa hoitotyötä tekevän omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen. Toisaalta, jos keskeytyksiä on kalenterikuukauden aikana vähäistä enemmän, hoitajalle ei kerry vapaata siltä kuukaudelta. Kunnan määriteltäväksi jää, mitä tarkoitetaan vähäisillä keskeytyksillä kalenterikuukaudessa.

Vähäisenä voitaneen pitää keskeytystä, joka on seitsemän (7) vuorokautta tai vähemmän kalenterikuukaudessa.

Kunta voi harkintansa mukaan järjestää sitovaa hoitotyötä ja myös muille kuin sitovaa hoitotyötä tekeville omaishoitajille enemmän kuin kaksi vapaapäivää kuukaudessa sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita.

Omaishoitaja voi pitää kertyneet vapaapäivät säännöllisesti kuukausittain, Hän voi myös säästää vapaapäiviä ja pitää vapaata pidemmän jakson kerralla. Lakisääteiset vapaat on kuitenkin käytettävä kertymäkuukauden jälkeen kolmen (3) kuukauden kuluessa.

Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon järjestämisestä omaishoitajan vapaan aikana. Järjestettävän palvelun muodon ja järjestämistavan päättää kunta.

Hoitajan soveltuvuus

Hoitajaksi voidaan ottaa täysi-ikäinen henkilö, jonka hoidettava hyväksyy hoitajakseen. Uusi laki edellyttää, että myös hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Omaishoitosopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma. **Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi.** Sopimus voidaan erityisestä syystä tehdä määräaikaiseksi. Tällainen syy voi olla se, että hoidon tarpeen kesto voidaan etukäteen tarkasti määritellä. Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan kahden (2) ja omaishoitaja aikaisintaan yhden (1) kuukauden kuluttua. Laissa ei ole säädetty sopimuksen irtisanomisperusteita. Sopimus päättyy kuitenkin sen kuukauden loppuun, jolloin hoidettava siirtyy

laitokseen, hoidettava kuolee tai, jos hoito käy hoidettavan terveydentilan muutoksen johdosta tarpeettomaksi. Mikäli omaishoito vaarantaa hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden, voidaan sopimus purkaa välittömästi.

Sopimus omaishoidon tuesta on toimeksiantosopimus. Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Uusien myöntämisperusteiden vaikutukset asiakaskuntaan

Omaishoidon tuen piirissä joulukuussa 2005 olevien asiakkaiden tilanne arvioidaan uuden lain perusteella. Omaishoidon tuen asiakkaille tehdään uuden lain mukaiset päätökset ja hoitajien kanssa tehdään uudet sopimukset. Kuitenkin niin, että kunnalla on mahdollisuus säilyttää erityistapauksissa vanhoja maksuluokkia, jotta omaishoitajan etuus ei heikkene suhteessa uuteen kriteeristöön. Tämä koskee vain olemassa olevia sopimuksia niin kauan kuin sopimuksien edellytykset on voimassa. Näihin liitetään tarkistettut hoito- ja palvelusopimukset. Hoitajien kelpoisuus arvioidaan uusien kriteereiden mukaan.

Omaishoidon tukea koskevien asioiden käsittely ja päätöksenteko

Hoidettava hakee omaishoidon tukea perusturva/sosiaalitoimistosta kirjallisesti hakemuslomakkeella. Perusturva/sosiaalitoimistossa avopalveluohjaaja vastaa omaishoidon tuen käsittelystä, valmistelusta ja päätöksenteosta. Valmistelun ja päätöksenteon tukena hän voi käyttää muita asiantuntijatahoja, kuten... (sosiaalityöntekijä, kotisairaanhoido)

Avopalveluohjaaja ottaa yhteyttä hakijaan ja hakijan luokse tehdään kotikäynti. Kotikäynnillä arvioidaan hoidettavan palveluntarve ja omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset. Omaishoidon tuen myöntämisestä tehdään aina kirjallinen päätös. Jos omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kokonaan tai osittain kielteinen, hylkäämisen perusteet on ilmoitettava päätöksessä (hallintolaki §45). Tällöin on lisäksi huolehdittava hakijan riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta muiden julkisten ja yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin. Jos asiakas on tyytymätön omaishoidon tuen päätökseen, hänellä on oikeus saada päätös sosiaali- tai perusturvalautakunnan käsiteltäväksi, jos hän 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saatuaan sitä vaatii. Muutosta lautakunnan päätökseen haetaan valittamalla hallinto- oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta (sosiaalihuoltolaki 710/1982, 7 luku). Jos päätös on myönteinen, omaishoitajan kanssa tehdään omaishoitosopimus. Sopimukseen liitetään hoito- ja palvelusuunnitelma ja tiedote hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevista omaishoitolain säännöksistä ja niiden soveltamisesta.